

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

09.02.2021

Innspill fra UiO til strategi for norsk deltakelse i det europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeid

Vi takker for muligheten til å gi våre innspill til strategi for norsk deltakelse i det europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeid.

Vi har valgt å formidle noen sentrale overordnede kommentarer i dette svaret i tillegg til innspill til de enkelte spørsmålene i KDs invitasjon.

I Innledning

UiO er et ledende europeisk universitet med utstrakt internasjonal aktivitet. Internasjonalt samarbeid er nødvendig for å ha levende, sterke fagmiljøer og for å takle de store utfordringene verden står overfor. Derfor er UiO opptatt av rammene og vilkårene for samarbeid og mobilitet, både i norsk og europeisk kontekst. Gjennom universitetsnettverket The Guild¹, og vårt felles kontor i Brussel, jobber vi blant annet med å påvirke forsknings- og høyere utdanningspolitikk i Europa. Gjennom Circle U.², vårt European University, bygger vi nå en europeisk campus, som til sammen vil ha 300.000 studenter og 51.000 ansatte i syv byer.

Betydning av europeisk forskning for UiO viser seg i det høye tilslaget UiO har i Horisont 2020 (H2020), særlig i deler av programmet hvor forskningskvalitet betyr mest. UiO er den norske institusjonen som har fått bevilget mest midler fra H2020 og har fått tildelt nær halvparten av alle ERC-prosjekter i Norge. Blant de 21 Guild medlemmene er UiO blant de universitetene som henter flest H2020-midler og får flest ERC-tildelinger.

Ett av UiOs primære oppdrag er å fremme uavhengig, banebrytende og langsiktig forskning og arbeide for at kunnskap tas i bruk i samspill med samfunnet, nasjonalt og i internasjonalt sammenheng. Horisont Europa (HEU) og utviklingen av det europeiske forskningsområdet (ERA), med fri akademisk bevegelse, styrket samarbeid over landegrenser, bedre koordinering av nasjonale systemer, og bedre utnyttelse av ressurser, betyr mye for norsk forskning og hvordan UiO kan fylle sin rolle som et forskningsintensivt europeisk

¹ <https://www.the-guild.eu/>

² <https://www.circle-u.eu/>

Universitetsdirektøren

Postadr.: Postboks 1072 Blindern, 0316 Oslo
Kontoradr.: Lucy Smiths hus,
Problemveien 7, 9. et., 0313 Oslo

Telefon: 22 85 63 01
Telefaks: 22 85 44 42
postmottak@admin.uio.no
www.uio.no
Org.nr.: 971 035 854

universitet. Etableringen av Det europeiske forskningsråd i 2007 har hatt stor betydning for UiO og illustrerer mulighetene EUs veivalg åpner for norsk forskning, og hva viktig det er å være en aktiv deltager i det europeiske forskningssamarbeidet og ha en langsiktig og forpliktende strategi.

Kampen mot koronaviruset viser også til den fulle betydningen av multilateralt samarbeid om forskning og innovasjon. HEU og ERA er viktige forskningsmessige beredskapsverktøy, enten det er for akutte kriser eller for å løse langsiktige store samfunnsutfordringer. Vi trenger samarbeid, kunnskap og løsninger som blir utviklet på tvers av disipliner, samfunnssektorer og landegrenser. Våre utfordringer er i høy grad internasjonale og Norges politikk for forskning og høyere utdanning bør derfor tydelig se ut av landet og rette blikket mot den europeiske og globale kunnskapsallmenningen.

UiO er en mangfoldig breddeinstitusjon med fakulteter som er til dels ganske ulike i innretning, størrelse og erfaring med EUs forskningsarena. Som del av det interne arbeidet på UiO med dette høringsinnspillet har vi fått en rekke tilbakemeldinger fra UiOs fakulteter og fagmiljøer, som har vist en genuin interesse for ytterligere å ta i bruk og utnytte muligheter i EUs forskningsagenda som et aktivt element i egen forskningsstrategi og innretning. Vårt innspill gjenspeiler i høy grad denne responsen fra de ulike fakultetene.

II Overordnede innspill

- **Forskningens verdigrunnlag:** Forskningens uavhengighet og integritet, og vitenskapens egenverdi og rolle i samfunnet, er verdier og hensyn som er under press i deler av Europa. Akademisk frihet og ansvar, og universitetenes autonomi, må derfor tydelig etableres som verdifundament for det europeiske forskningssamarbeidet. ERA skal bidra til en samordning av FoU-politikk mellom landene i Europa og er derfor en viktig plattform for å ivareta en kultur og praksis som verdsetter og fremmer det akademiske verdigrunnlaget. Norsk strategi for det europeiske samarbeidet bør klart gå i forsvar for akademiske verdier som del av ERA.
- **Ivareta og fremme grunnforskning:** Å styrke de nasjonale og europeiske rammevilkårene for fremragende forskning - herunder «grensesprengende forskning» - bør videreføres som ERAs kjerneoppdrag. Det er viktigere enn noensinne at grunnforskning, fremragende forskningskvalitet og behovet for langsiktighet forsvares i det europeiske forskningssamarbeidet. UiO advarer mot en instrumentell innretning i forståelsen av forskning der den knyttes for tett til behovet for umiddelbar samfunnsnytte og markedsnærhet. Det må opprettholdes en god balanse mellom politikk og virkemidler som er rettet mot grunnforskning, og de som er rettet mot utfordringsdrevet, anvendt forskning og innovasjon. Vekst i offentlige investeringer nasjonalt og i EU må ikke knyttes bare til anvendt forskning og innovasjon.

Deltakelse i programmer som ERC og MSCA som fremmer forskningskvalitet og bidrar til rekruttering av unge forskertalenter, er avgjørende om Norge skal være en ledende kunnskapsnasjon. Derfor er det bekymringsfullt at grunnforskning får liten selvstendig plass i den nye ERA-meldingen og at ambisjonene for å styrke grunnforskning ikke er tydelige. Desto viktigere er det at grunnforskning og kvalitet vektlegges i nasjonal politikk og i Forskningsrådets programmer. Den frie grunnforskningen må ha tydelig

profil og tillegges vekt i norsk strategi og avspeile viktigheten av å fortsette et høyt, langsiktig og forpliktende investeringsnivå.

Samtidig som UiO legger stor vekt på deltakelse i eksellens-delen av rammeprogrammet, ønsker vi å bruke erfaringene derfra til å delta sterkere i bredden av HEU, spesielt i pilar II, for å bidra til å møte store samfunnsutfordringer som krever tverrfaglig samarbeid på tvers av sektorer og landegrenser.

- **Sterke forskningsmiljøer og robuste forskningsintensive institusjoner for å lykkes i Europa:** Norske myndigheter har et medansvar for å bidra til å bygge gode forskningsmiljøer for grunnforskning på lang sikt. For UiO er det avgjørende at Forskningsrådet sikrer og tar ansvar for nasjonale konkurransearenaer for fremragende, forskerinitiert grunnforskning. Vi trenger en nasjonal strategi som er tydelig og forpliktende i bidraget til utviklingen av fagmiljøer av fremragende kvalitet som kan lykkes i EU. Det er viktig at Forskningsrådets SFF-ordning, som har vært særdeles vellykket, videreføres. Den har bidratt til å fremme kvaliteten i det norske forskningssystemet, og til å oppnå hovedmålene i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning.
- **Viktigheten av humaniora og samfunnsvitenskapene er tydeligere enn på lenge:** Forskning innenfor humaniora og samfunnsvitenskap (herunder humaniora, jus, samfunnsvitenskap, utdanningsvitenskap og teologi) er avgjørende for å bidra til økt forståelse og løsninger på samfunnsutfordringer. For humanioras del løftes dette fram i regjeringens humanioramelding og i UiOs strategi for humaniora som nylig ble lansert. Forståelse av historie, kultur, språk, samfunnsorganisering og politikk er nødvendig i møte med de kontinuerlige og store samfunnsendringene. Blant annet ser vi at kunnskap om bærekraften i demokratiske samfunnssystemer, om demokratiutfordringer og ulikhet, må få større oppmerksomhet for å sikre stabile og trygge samfunn.

Når det gjelder framragende grunnforskning, gjør UiO det spesielt godt i ERC innenfor samfunnsvitenskap og humaniora. Tall over ERC tildelinger viser at UiO er blant de universitetene i Europa som har hentet aller flest ERC tildelinger de siste årene innenfor disse fagområdene. Her har UiO et konkurransefortrinn som må utnyttes videre. For å utnytte bedre denne styrken innenfor tematisk orientert forskning, bør en strategi for norsk deltakelse i EU samarbeidet vektlegge at virkemidler utformes slik at utlysninger og tverrfaglige prosjekter er reelt åpne for humaniora og samfunnsfag, og at de ikke henvises til en sekundær støtterolle. Det må utvikles en bedre balanse mellom tverrfaglig forskning som henter sin hovedmotivasjon/idé i teknologi og medisin, og de som henter sin hovedmotivasjon/idé i humanistiske og samfunnsvitenskapelige problemstillinger. Dette vil bidra til å skape et større engasjement rundt tematiske programmer og tverrfaglig forskning og gi et mangfold som fremmer samfunnets evne til å møte utfordringer. I den grad utfordringsdrevet forskning under HEUs tematiske «klynger» tenderer mot å vektlegge «tekniske» løsninger og markedsnærhet – som for eksempel innenfor samfunnssikkerhet – og ikke skriver inn perspektiver hentet fra viten om samfunn, historie og kultur, virker dette ekskluderende og en hemsko for helt nødvendig samfunnsmessig kunnskap. Det bør være et hensyn som står høyt på KDs nye EU strategier.

- **Europeisk rammeverk for vurdering av akademiske karrierer:** Etablering av et helhetlig rammeverk for vurdering av akademiske karrierer og forskning, samt økt kjønnsbalanse og mangfold, er målsetninger i den nye ERA-meldingen og prioriterte områder for EU i perioden fremover. Dette er to hovedtemaer for

diskusjoner innenfor The Guild samarbeidet om ERA. Internt ved UiO og i nasjonal sammenheng arbeides det med utforming av veileder for vurdering i akademiske karriereløp.

I en norsk strategi rettet mot det europeiske forskningssamarbeidet er det viktig at det fremmes et hensyn til mer åpenhet og større bredde i vurderingene av aktiviteter og kompetanser som forventes i en akademisk karriere, som motsats til mer ensidig vekt på forskningsresultater. Samtidig er og blir forskningskompetanse det viktigste kriteriet. Fleksibilitet i utformingen av europeiske standarder og/eller nasjonalt rammeverk blir viktig og at det tas hensyn til institusjonenes autonomi og ulike behov innenfor ulike fagfelt.

Forbedring av forholdene for økt mobilitet av forskere må også forbli en sentral prioritering. Flere hindringer for forskermobilitet gjenstår, for eksempel hindringer knyttet til pensjonsrettigheter og tilgang til helsetjenester. Det er viktig at det legges til rette for forskermobilitet i hele Europa og at det tas tak i geografiske ubalanser for mobilitet, og hjerneflukt i visse land og regioner i Europa, og at bedre kjønnsbalanse og mangfold fremmes.

- **Samarbeid med land utenfor Europa:** Det europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeidet bør være en plattform for å videreutvikle strategisk samarbeid med land utenfor Europa. Kriser er i betydelig grad globale, og kan treffe raskt. Dersom verden skal nå de ambisiøse bærekraftmålene må betydningen av globalt samarbeid, åpenhet og langsiktige investeringer i forskningen løftes i nasjonal strategi og i europeisk sammenheng. Virkemidlene i HEU må være tilstrekkelig åpne slik at globale partnerskap kan bygges innenfor rammene av programmet.
- **Forskningsrådet:** En bekymring er at delingen av ansvaret for HEU mellom Forskningsrådet og Innovasjon Norge vil føre til en fragmentering av virkemidlene. Det er viktig å sikre og videreføre nasjonale konkurransearenaer for finansiering av forskning av høy kvalitet og forskningsbasert innovasjon, og sikre at kvalitet fortsatt vil være avgjørende tildelingskriterium. På den måten kan Forskningsrådet virke forsterkende for mulighetene til å lykkes, ikke minst i eksellense-delen av HEU. Samtidig bør Forskningsrådet være komplementær til EU ved å ivareta behov for å finansiere forskning som faller utenfor rammene av HEU eller som nedprioriteres.
- **Forenkling og finansiering:** Søknads- og rapporteringsprosessene i EUs rammeprogram oppleves som tunge og kompliserte, og siden EU-prosjekter ikke er fullfinansierte kreves det ofte store investeringer fra institusjonene. ABE-reformen har også svekket det administrative støtteapparatet og ført til at flere forskere vegrer seg for byrden det er å koordinere og planlegge for alle aktiviteter som trengs for å søke og delta i EU-prosjekter, spesielt de tematiske utlysningene. Det ligger sterke insentiver for EU-aktivitet i KDs finansiering til universitetene igjennom den resultatbaserte omfordelingen (RBO-midler), men dette insentivet er svekket over tid på grunn av lukket budsjettamme. Selv med forbedrede resultater kan universiteter oppleve nedgang i RBO-bevilgningsnivået. Hvis UiO skal oppnå nasjonale og institusjonelle mål om økt forsknings- og innovasjonssamarbeid med europeiske partnere, må denne utviklingen stoppes og helst reverseres.

III Sammenheng av sentrale elementer i UiO-enhetenes innspill til høringssvar til norsk strategi for det europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeidet

Mål

Hva ønsker dere å oppnå ved å delta i det europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeidet i perioden frem mot 2027?

Som et bredde- og forskningstungt universitet ønsker UiO primært å fremskaffe ny viten gjennom fremragende grunnforskning, styrke samarbeidet med europeiske forskningsinstitusjoner og bidra til i fellesskap å løse viktige samfunnsmessige utfordringer. Gjennom aktiv deltagelse i EUs rammeprogram, i Guild samarbeidet og i Forskningsrådets referansegrupper, ser vi gode muligheter for å påvirke den europeiske forskningsarena.

UiO ønsker å bruke de gode erfaringene fra eksellenspilaren til også å delta sterkere i de andre pilarene i HEU, spesielt i pilar 2. UiO anerkjenner sitt ansvar for å møte store samfunnsutfordringer som krever tverrfaglig samarbeid på tvers av sektorer og landegrenser - mellom akademisk, region, industri, brukergrupper, reguleringsorganer og andre. Vår profil som universitet tilsier at vi ikke minst kan gi essensielle bidrag til å styrke humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning, men også spille inn perspektiver fra Humsam-områdene når det gjelder innovasjon i alle delene av HEU, samt innen samfunnsinnovasjon.

UiO har ambisjoner om å utdanne og rekruttere de beste forskertalenter for karriere innenfor og utenfor akademisk, samt bidra til større mobilitet, gjennom aktiv deltagelse i rammeprogrammet.

Hvilke mål mener dere vi bør sette på nasjonalt nivå for deltakelsen i Horisont Europa og ERA?

Det er viktig at Norge deltar i hele bredden av HEU og utnytter de mulighetene for forpliktende internasjonalt forskningssamarbeid som programmet gir. Det viktigste for norsk forskningssatsing bør være å gjøre suksess i forskningsprogrammer der forskningskvaliteten står i fokus.

Hvis man skal sette et konkret måltall for norsk returandel fra HEU, må man ta hensyn til hva dette vil innebære i reell økning i inntjening. Kun å skulle opprettholde nivået på norsk returandel fra H2020 på 2,2% vil kreve en nominell økning i inntjening på omkring 30%. Tilsvarende vil et mål om 2,5% returandel medføre en nominell økning på omlag 50% sammenlignet med H2020. En slik ambisiøs økning vil nødvendigvis kreve større ressurser i form av stimuleringsmidler og støtteordninger for de norske deltagere, slik at det vil binde opp en betydelig andel av norske forskningsmidler. UiO vil derfor oppfordre til å nøye vurdere mål for prosentvis returandel sammenlignet med H2020.

Man bør ikke bare sette mål for hele HEU og ERA, men også per pilar. Målet må være å øke deltakelsen sammenliknet med foregående rammeprogram innenfor realistiske rammer. Et prosentmål som diskutert over, må ikke minst gjelde eksellenspilaren i HEU. Suksess bør heller ikke bare måles ut fra finansiell returverdi da det ikke gir noen informasjon om tilleggsverdien av samarbeidet. Like interessant kan være utvikling av søknads- og prosjektportefølje over tid, noe som kan gi innblikk i norsk engasjement. Forskningsresultater relatert til prosjekter kan også gi innblikk i betydning av EU-prosjektene og nytten av

deltagelse i forskningssamarbeid. Alle norske deltagere bør ha ambisjoner om å styrke sine nettverk, både som forutsetning for og resultat av deltagelse i HEU.

Muligheter og utfordringer

Hvilken betydning har europeiske forsknings- og innovasjonsaktiviteter for dere?

Horisont Europa og det europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeidet gir en mulighet til å fremme en forskningskultur med fokus på eksellens og internasjonalt samarbeid, realisering av store forskningsprosjekter og støtte til grunnforskning. Det gir også en mulighet til å rekruttere gode internasjonale forskere, både direkte gjennom de bevilgede midlene, men også indirekte gjennom de attraktive forskningsmiljøene som innvilgede prosjekter og internasjonalt forskningssamarbeid bygger opp. Nest etter finansiering fra Forskningsrådet er EU gjennom rammeprogrammene den viktigste kilden til ekstern forskningsfinansiering. ERC-prosjekter gir anerkjennelse og prestisje til den enkelte forsker og universitet, og samarbeidsprosjekter bidrar til at vi kan etablere langsiktige forskningssamarbeid og nettverk med andre europeiske universiteter med tildels en sterkere forskningsmessig kvalitet der begge sider er finansiert for å jobbe med de samme oppgavene over tid.

Deltakelse i internasjonale prosjekter forbereder UiOs forskere på å delta i en forsknings- og innovasjonsvirkelighet som er i radikal endring, også når det gjelder tilgang til store datamengder, både med hensyn til hastighet, fysisk tilhørighet og behov for bredt samarbeid. Det gir også muligheter til internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid som ikke i like stor grad støttes gjennom nasjonale og nordiske finansieringsinstrumenter.

Ser dere nye/utnyttede muligheter ved å delta?

Et gjennomgående trekk ved UiO er den tydelige eksellensprofilen og vår suksess innen virkemidler som ERC og MSCA. Det har vært langt mer utfordrende å mobilisere UiOs forskere til å søke utlysninger innen de store samfunnsutfordringene, selv om vi lykkes relativt godt innen områder som IKT, Helse samt samfunnsfag og humaniora. Innen de tematiske utlysningene er det derfor fortsatt et potensiale for å øke aktiviteten. Samtidig er ikke «Ja takk - begge deler» alltid realistisk. Det er ulike universiteter som hevder seg best i ulike deler av EUs rammeprogram, og vi har fortsatt forbedringsmuligheter ikke minst innen naturvitenskap, teknologi, helse og medisin innen eksellens virkemidlene. Mulighetene for humaniora og samfunnsvitenskapene kan i større grad utnyttes. Gitt vår profil blir vi derfor i enda større grad utfordret gjennom et HEU som legger større vekt på akademias bidrag til å løse de store samfunnsutfordringene og forventninger om vekst gjennom innovasjon. Utviklingen i denne balansen over tid bekymrer oss betydelig. En nedprioritering av langsiktig grunnforskning og mer kortsiktighet vil svekke Europas konkurransekraft på sikt og svekke kunnskapsberedskapen vi trenger i møtet med kommende kriser. Korona-pandemien har gitt oss lærdom som må prege Europas politikk for forskning, høyere utdanning og innovasjon/samfunnsengasjement.

Mobilitet og internasjonalisering på den europeiske arenaen bidrar til karriereutvikling. Vi bør bli bedre til å tiltrekke oss gode og yngre forskere gjennom deltagelse i MSCA og ERC, men også gjennom andre deler av rammeprogrammet. Dette gjelder også våre egne forskere, som bør oppfordres til å reise ut. Samtidig kan

vi bli bedre på å mobilisere forskere som allerede har erfaring med EU-prosjekter og som vil ha større sjanser for å lykkes med nye søknader. Det særnorske regelverket knyttet til postdoktorstillingene gjør arbeidet mer utfordrende.

Hva er de største utfordringene og hindringene knyttet til deltagelse i det europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeidet?

UiO er bekymret for et HEU som i større grad vektlegger anvendt forskning og innovasjon. Det må gis mulighet for interessedrevet forskning uten de begrensinger som ligger i forventningene om kommersielle resultater.

UiO har forskningsmiljøer som vil ha problemer med å finne tematiske utlysninger i HEU som er relevante og hvor våre forskere har sjanse til å lykkes. Ikke minst vil forventninger om et høyt TRL-nivå i pilar 2 redusere våre muligheter. Mye grunnforskning for å flytte forskningsfronten kan være akkumulativ og inkrementell, og kvalifiserer dermed ikke til finansiering i grunnforskningsprogrammene til ERC og NFR. Et ensidig fokus på EU kan føre til uønsket forskyvning i retning av europeisk politisk styrte problemstillinger snarere enn forskerdrive/og eller norske problemstillinger. Disse problemstillingene bør tas opp i norsk strategi.

Forskere som ikke har godt nok internasjonalt nettverk, kan finne det utfordrende å komme inn i relevante konsortia. Det har også vært en utfordring med de mange industrielle «co-programmed» partnerskap som binder opp ressurser fra rammeprogrammet. Prosjekter tilknyttet disse har en forskningsagenda bestemt av industripartnerne, med høye TRL-nivåer, og det er svært krevende å bli invitert inn som forskningspartner om man ikke alt har etablerte samarbeid med ledende europeiske industriaktører.

Søknads- og rapporteringsprosessene i EU-sammenheng oppleves fremdeles som tunge. Forenkling av struktur og byråkrati er derfor fortsatt nødvendig for å motivere forskere til å søke og delta i EU-prosjekter. For ytterligere å legge til rette for bedre betingelser for forskere, vil det være viktig å bidra til felles europeiske retningslinjer innen datahåndtering, lagring og deling slik at flernasjonale prosjekter kan forholde seg til mest mulig likt regelverk.

Finansieringsbetingelsene i H2020-prosjekter var generelt gode, blant annet siden resultatbasert omfordeling (RBO) kompenserer for underdekning av indirekte kostnader. Unntaket var enkelte MSCA-prosjekter (ITN, IF) som på grunn av lønnsnivå i Norge resulterte i underfinansierte prosjekter. Dette er fortsatt en realitet og utfordring i Horisont Europa, og det bør vurderes nasjonale støtteordninger for å avhjelpe disse utfordringene.

Hvordan arbeider dere for å spre og ta i bruk kunnskap og resultater fra det europeiske samarbeidet, i egen organisasjon og/eller utover egen organisasjon?

Ved å arbeide for at kunnskap tas i bruk vil UiO stimulere til utvikling av nye ideer, teknologier og tiltak for å forbedre tjenester og løse samfunnsbehov og bidra til grønn omstilling. UiO skal fremme innovasjon og entreprenørskap. Kunnskap spres via publikasjoner på høyt faglig nivå, kandidater som kan fylle næringslivets behov gjennom forskningsbasert utdanning, gjennom populærvitenskapelige formidlingsaktiviteter, og ikke minst gjennom samarbeid med næringsliv og offentlig sektor.

Formidlingen av vitenskapens rolle, metode, usikkerhet og integritet må være en del av vår dialog med samfunnet. Gjennom åpen vitenskap legges grunnlaget for et kunnskapsbasert demokratisk samfunn og kunnskapsinformerte beslutninger.

UiO vil satse på formidlingsarenaer og -aktiviteter i hele bredden av organisasjonen. På feltene formidling /utstilling og forvaltning av samlinger har universitetsmuseene og universitetsbiblioteket allerede forankrede og velutviklede satsinger for kommunikasjon og deling av forskningsbasert kunnskap. En viktig del av UiOs formidlingsarbeid gjøres av universitetsmuseene og universitetsbiblioteket.

UiOs har ambisjoner om å oppnå økt kunnskapsdeling og innovasjon og for å bidra til nye arbeidsplasser. UiO arbeider gjennom den faglige linjen for å ta i bruk kunnskap og resultater fra egne prosjekter, og koble utvikling av nye ideer og tiltak gjennom hele verdikjeden. HEU stiller nye krav til «Impact», som utfordrer oss til å tenke gjennom hvordan vi kan benytte både etablerte og nye kanaler og målgrupper for tilgjengeliggjøring av kunnskap og resultater.

Mobilisering, støttetjenester og incentivordninger

Hvordan arbeider dere med å mobilisere til og støtte opp under (potensielle) deltakere?

UiO har store ambisjoner for HEU og har kontinuerlig styrket sine posisjoneringsaktiviteter for å være en aktør som de beste miljøene i Europa ønsker å samarbeide med. Fagmiljøer og forskningsadministrative ved UiO jobber til enhver tid for å være oppdatert på relevante områder av rammeprogram og randsonen, og engasjerer seg i europeiske og internasjonale nettverk. Forberedelser for HEU har stått i fokus gjennom hele 2020, eksternt med tanke på posisjonering og påvirkning overfor EU, og internt i forhold til informasjon og kompetansebygging for faglig så vel som administrativ linje.

Ledelsestrykket har vært markant, og betydning av et styrket EU-engasjement fremmes i alle strategiske sammenhenger. Alle enheter ved UiO vektlegger betydningen av å delta i rammeprogrammet og har definert tydelige mål og ambisjoner om sterk vekst i EU-porteføljen i sine årsplaner. Enhetene har satt inn konkrete tiltak, som bred kompetansebygging og styrket støtteapparat, for å få frem flere og bedre søknader.

Det forskningsadministrative støtteapparatet ved UiO er betydelig styrket de siste årene. Oppbyggingen av støtteapparatet har et mål om å integrere EU-virksomhet som en naturlig del av øvrig ekstern finansiering ved UiO. Særlig aktuelle søkere følges tett opp, både på kort sikt ved å motivere og tilby oppfølging, og mer langsiktig som ledd i karriereutvikling. Flere kurs og mer målrettete tiltak innenfor ERC, MSCA og prosjektdrift arrangeres jevnlig. For driftsfasen er det sentralt utviklet retningslinjer og malverk både for å gi støtte og sikre en korrekt og enhetlig gjennomføring av prosjektene. Det er innført økonomiske insentiver i så vel søknads- som driftsfasen av prosjekter.

Flere enheter har etablert egne karriereløpsprogram for yngre forskere, med klare forventninger om at innsatsen rettes mot de eksellensbaserte virkemidlene i så vel EUs rammeprogram som Forskningsrådet. Det ligger klare forventninger om at yngre forskere rekrutteres med tanke om å være relevante søkere til disse arenaene.

Hvilke nasjonale støttetjenester (f.eks. informasjon, kurs/kompetanseutvikling, rådgivning og økonomiske stimuleringsordninger) er særlig viktige for at dere skal lykkes?

En bekymring er at delingen av ansvaret for HEU mellom Forskningsrådet og Innovasjon Norge vil føre til en fragmentering av virkemidlene. Det er viktig å sikre og videreføre nasjonale konkurransearenaer for finansiering av forskning av høy kvalitet og forskningsbasert innovasjon, og sikre at kvalitet fortsatt vil være avgjørende tildelingskriterium. På den måten kan Forskningsrådet virke forsterkende for mulighetene til å lykkes i eksellense-delen av HEU.

Forskningsrådet er UiOs viktigste samarbeidspartner i virkemiddelapparatet. UiO er svært fornøyd med Forskningsrådets kurstilbud og NCP-ordningen. Det er avgjørende at ordningene og kurstilbudet videreføres i en nasjonal satsing. Et godt og åpent forhold til Forskningsrådets NCP-korps er viktig for å få tidlig informasjon om utlysninger og diskusjoner mellom EUs medlemsland når det gjelder innhold i kommende utlysninger.

Forskningsrådets PES-ordning får overveldende støtte fra enhetene ved UiO. Den anses som sentralt for å utvikle gode søknader og et vesentlig bidrag for suksess, og vi ser det som svært viktig at ordningen videreføres på en forutsigbar måte også for HEU.

Forskningsrådets referansegrupper opprettet for HEU er viktige for UiO, og vi har representasjon i langt de fleste av disse. Vi ser svært positivt på ordningen, både fordi det gir tilgang til viktig informasjon om utvikling av prioriteringer i HEU så vel som de enkelte tematiske områder, men også fordi det åpner for å delta i en dialog om videre utvikling av europeiske, nasjonale og institusjonelle prioriteringer.

Forskningsrådet bør være komplementære til EU ved å ivareta behov for å finansiere forskning som faller utenfor rammene av Horisont Europa eller som nedprioriteres. Det er viktig å være bevisst på utfordringer omkring samsvar mellom innretning av instrumentene i Forskningsrådet og HEU. På enkelte områder er det lite samkjøring mellom HEU og nasjonale forskningsprogrammer, eksemplifisert gjennom enkelte ERA-Net som er basert på samfinansiering mellom H2020 og nasjonale forskningsråd, hvor vi i noen tilfeller har opplevd at antall innvilgete prosjekter har overgått Forskningsrådets bevilgningsrammer.

Samspill med andre programmer og initiativer

Vi setter pris på at ERA- og EEA-meldingene viser en politisk vilje til å se utdannings- og forskningssamarbeid i sammenheng, og for å skape meningsfulle koblinger mellom HEU og Erasmus+. Forskningsbasert utdanning er avgjørende for å studentene skal kunne tilegne seg selvstendighet og evne til kritisk vurdering og ferdigheter til å løse vitenskapelige problemstillinger. Studieprogrammer må tilrettelegge for forskningsnær utdanning, men samspillet mellom utdanning og forskning må også gjenspeiles i det europeiske samarbeidet. Studenter bør ha mulighetene til å delta i forskningsaktiviteter i EU programmene, og forskere bør kunne kombinere forskning med undervisning og formidling.

Erasmus+-prosjektet Circle U. er blitt tildelt Science with and for Society (SwafS) i H2020. For UiO representerer derfor Circle U. bærebjelken for koblingen mellom forskning, utdanning og innovasjon i EU-sammenheng. Circle U. med sitt «Academic Chairs»-program, som alliansen har lansert, integrerer utdanning

og forskning og vil drive frem utviklingen av innovative utdanningsinitiativer på tvers av sektorer og landegrenser i Europa. Circle U. har også etablert fundamentet for utviklingen av tre «Knowledge Hubs». Disse tematiske, vitenskapelige felleskapsarenaene skal bringe studenter, forskere og partnere fra privat og offentlig sektor, og sivilsamfunnets organisasjoner, sammen for å løse felles utfordringer knyttet til klima, demokrati og global helse.

Utfordringer

Det er lang tradisjon for organisatorisk skille og «silotenkning» mellom forskning og utdanning, ikke bare administrativt på et universitet som UiO, men også nasjonalt og på europeisk nivå. Dette skillet gjenspeiles i programmer og virkemidler. Mer dialog og samhandling på alle organisatoriske nivåer derfor en forutsetning for mer samkjøring av virkemiddelapparatet, for å øke og synliggjøre mulighetene for synergier og for bedre utnyttelse av programmene.

Forskere mottar ofte lite veiledning og informasjon om mulighetene som ligger i å bruke Erasmus+ for akademisk mobilitet, og for å bygge nettverk som kan kombinere prosjekter i HEU med muligheter i Erasmus+. Synergieffektene av koblingen av virkemidler bør synliggjøres allerede i utlysningsteksten på tvers av HEU og Erasmus+.

Det er langt mindre penger å hente i Erasmus+ sammenlignet med HEU, og støtteapparatet både nasjonalt og på UiO er mindre i omfang. Det gjør at det ansees som mindre attraktivt å delta i eller koordinere Erasmus+-prosjekter. En annen utfordring er ulike søknadsportaler, søknadsformater og betingelser i finansieringsinstrumenter. Ytterligere systematisering og strømlinjeforming her vil ha stor betydning for mulighetene til å skape flere synergier.

Når det gjelder Circle U., er det en administrativ utfordring i at samarbeidet krever en svært høy grad av egenfinansiering, samt tydelig avgrensete prosjektprosesser for å unngå dobbeltfinansiering. Til neste utlysning av European Universities, bør det legges opp til en felles søknadsprosess og administrering av forsknings- og utdanningsdimensjonen. European Universities representerer en mulighet for å komme et stort steg videre på studentutveksling. Derfor har vi tatt ledelse i Circle U., en av Europas sterkeste utdanningsallianser forskningsmessig, men vi tror egenandelen for å lykkes kanskje vil vise seg alt for stor. Finansiering fra norske myndigheter vil her være en rimelig investering dersom det virkelig er et mål å lykkes. Det er også et signal om at KD ser og verdsetter nyskapingen i europeisk høyere utdanning som dette prosjekt/programmet har generert – nye løsninger på forhold som har hemmet samarbeid i årtier.

Muligheter

UiO ser et voksende potensiale i å forsterke Erasmus+ praksismobilitetstilbudet (på BA/MA/PhD-nivå) til institusjoner og organisasjoner, i og utenfor Europa, som UiO har et godt forankret forskningssamarbeid med. Praksismobilitet har potensiale for nettverksbygging og erfaringsdeling, og åpner for muligheten til å koble forskning, utdanning og næringsliv.

Unge forskere bør oppmuntres til å søke ekstern finansiering i Erasmus+ samarbeidsprosjekter. Dette, for å tilegne seg erfaring og nettverk og etablere grunnlag for søknader i HEU. I tillegg, bør Erasmus+ ansattmobilitet benyttes i større grad for å knytte forbindelser og samarbeide om forskningssøknader. Erasmus+ ansattmobilitet kan i større grad utnyttes som verktøy for å styrke nettverk i Europa.

Nye typer studieprogrammer som utvikles med støtte i Erasmus+, kan understøttes i forskningsprosjekter. Erasmus+ kan i større grad benyttes for å skape realistiske og aktuelle lærings situasjoner i profesjonsutdanningene og for å utvikle samarbeid og samskaping av kunnskap og innsikt.

UiO ser at koblinger mellom MSCA og Erasmus+ bør fremheves samt muligheten for kortere mobilitetsopphold for PhD-kandidater (mobilitet på minimum 1 måned i Erasmus+ kombinert med ansattmobilitet).

Til sist, mener UiO at det i større grad bør legges til rette for å utnytte potensialet i europeiske forskningsprosjekter for utvikling av egne utdanningstilbud/etterutdanningstilbud. KD oppfordres til å fremheve koblinger av finansieringsmekanismer som legger til rette for livslang læring.

Med hilsen

Svein Stølen
rektor

Arne Benjaminsen
Universitetsdirektør

Dette dokumentet er godkjent elektronisk ved UiO og er derfor ikke signert.